

реному вигляді передавала цю інформацію в основну й суміжні дисципліни.

Таким чином, міжпредметні зв'язки — об'єктивна умова комплексного підходу до предметної системи навчання, сприяє підвищенню навчальних, виховних і розвиваючих функцій навчальної дисципліни, розвитку творчих здібностей студентів. Вони виступають як необхідна умова оптимізації процесу засвоєння знань, підвищенню ефективності підготовки й самопідготовки студентів, формуванню наукового світогляду, спираючись на філософську ідею єдності між дисциплінами.

Л. М. ТРОХИМЕНКО, канд. екон. наук, доц.
(Київський національний економічний університет)

ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА НЕОБЛІКОВІЙ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Успіх реалізації обраної університетом освітньої концепції, утвердження фундаментальних принципів оновленої системи навчання значною мірою залежать від ставлення самих студентів до навчання та від стану навчально-методичного забезпечення навчального процесу. Але не в меншій мірі цей успіх залежить і від рівня педагогічної майстерності викладачів, від їхнього уміння адаптувати попередньо напрацьований досвід до новітніх тенденцій розвитку освіти. Глибоке осмислення перспективи поєднання сучасних можливостей організації навчального процесу з багаторічним досвідом викладання конкретних дисциплін, безумовно, дасть позитивні результати.

Досвід викладання дисципліни «Бухгалтерський облік» на спеціальності «Економіка АПФ» може стати в нагоді не лише молодим викладачам облікових кафедр, але й колегам з інших підрозділів, яким доводиться викладати непрофільюючі дисципліни.

Курс «Бухгалтерський облік» є досить складним для засвоєння студентами через специфіку термінології та великий обсяг інформації, якою слід оволодіти за короткий час (навчальним планом передбачено вивчення цього курсу протягом одного семестру). Швидкоплинність змін у нормативних документах з бухгалтерського обліку та оподаткування ще більше посилює складність його засвоєння, бо студенти не мають жодного досвіду, щоб розібратись у безмежному інформаційному хаосі, який усе ще триває. Мало їм допоможе в цьому навіть досконале володіння комп'ютерною технікою, бо пошук потрібної інформації має бути

осмисленим, а, значить, студент спочатку повинен досягти певного рівня теоретичних знань і мати умотивовану потребу до їх розширення і поглиблення, аж тоді цей пошук стане продуктивним.

Тому саме роль викладача набуває великого значення: на початковому етапі вивчення курсу — в плані правильного спрямування зусиль студента й полегшення його самостійної роботи над засвоєнням навчального матеріалу, а на заключному етапі — в плані своєчасного контролю за рівнем знань і виявлення «слабких місць» тоді, коли ще залишається можливість внести корективи у процес навчання, підказавши студентові оптимальний шлях досягнення бажаного результату.

І тут важливим є все: і вміння викладача зацікавити студента, переконати його вже на вступній лекції у важливості саме цієї дисципліни для формування його як майбутнього фахівця високого рівня; і наявність належного методичного забезпечення, що досягається завдяки копіткій праці викладача по підготовці навчальних посібників, і в першу чергу — навчально-методичного посібника (НМП), який повинен містити невеликий за обсягом, але побудований за логічно правильною схемаю навчальний матеріал, що охоплює всі основні, ключові питання кожної теми і допомагає студентові не лише засвоїти опірні поняття, але й знайти відповідь на питання, що можуть виникати при виконанні практичних завдань, при розв'язанні ситуаційних задач, при опрацюванні запитань, передбачених системою контролю.

До того ж, неабияке значення мають і сам стиль викладу — простий і доступний, і наглядність навчального матеріалу (схеми, таблиці), і можливості виразного типографського виготовлення НМП — авторського (зацікавленого) виділення основних понять курсивом, напівжирним чи іншим шрифтом, наявність колонти-тулів тощо.

Дуже важливими і корисними для студента саме на початковому етапі освоєння курсу є допоміжні розділи НМП, як то: деталізований «Зміст», «Список умовних скорочень», «Як користуватися НМП», «Термінологічний словник-довідник», «Глосарій», «Перелік» додатків, нормативних документів та ін.

Докладні відомості про склад і структуру НМП, відображені в окремому розділі чи хоча б у «Змісті», допомагають студентові швидко зорієнтуватись у навчальному матеріалі, співставити вимоги програми з консультаційною інформацією. А розділ «Як користуватися НМП» слугує «путівником» на шляху освоєння програмного матеріалу «початківцем» у питаннях обліку.

Обов'язковим є розділ, де «розшифровано» умовні скорочення, щоб студент не почувався загнаним у глухий кут, а кожного разу, за найменшої потреби, міг знайти відповідь на запитання, що виникло, аж поки не досягне рівня вільного володіння спеціальною термінологією, захованою в аббревіатурах.

Надзвичайно корисним для полегшення процесу засвоєння програмного матеріалу є «Термінологічний словник-довідник» та «Глосарій». Можливість студента своєчасно самостійно віднайти тлумачення невідомих термінів або повторити формулювання чи правило, яке поки що не перейшло до активу його оперативної пам'яті, слугує надійним підґрунтям для формування у студента власної системи здобування знань, і це особливо важливо на стадії початкового засвоєння категорійного апарату. Саме забезпечення результативної самостійної роботи перетворює її на продуктивний творчий процес, який уже сам по собі створює ні з чим незрівнянний інтелектуальний комфорт.

Важко переоцінити наявність у НМП розділу «Алгоритм розв'язання завдань». Викладач повинен щедро розкрити перед студентом усі «секрети» пошуку правильної відповіді на типові запитання, не остерігаючись, що студентові, мовляв, буде дуже легко знайти відповідь на будь-яке запитання з екзаменаційного білета. Цього не слід боятися, навпаки, до цього треба заохочувати студента. Головне, «затягти» його у процес вивчення, щоб він якомога раніше прилучився до самостійного пошуку відповідей на конкретні запитання. Лише тоді студент буде активно працювати, коли йому стане цікаво, коли він відчує смак цієї роботи. А побоювання того, що студентові занадто легко даватиметься процес навчання, марні. Адже роль викладача саме в цьому й полягає — допомогти студентові не лише засвоїти певну суму початкових знань, але й набути вміння їх використовувати у практичній роботі.

І взагалі, викладач не має морального права включати до екзаменаційних білетів жодного питання, особливо задач, якщо у НМП немає прикладів розбору ситуацій, розв'язання типових задач до кожної теми. Нехай це будуть окремо розглянуті елементи, які потім можуть бути наведеними у завданнях модульного контролю та екзаменаційних білетах у різних комбінаціях, у поєднанні запитань різного ступеня складності тощо, але методика розв'язання повинна бути доступною для усіх бажаючих. Принаймні, НМП повинен містити ґрунтовні пояснення щодо методики розрахунку всіх основних показників, якими доводиться оперувати при вивченні програмного матеріалу.

Неприпустимим є формальне ставлення викладача до своїх обов'язків щодо своєчасного діагностування рівня знань студента. Саме усвідомлення своєї стимулюючої ролі у своєчасній активізації навчальної діяльності не дозволяє викладачеві опуститися до ролі пасивного спостерігача, байдужого до тимчасових неуспіхів студента. Іноді буває достатньо лише вчасно скерувати зусилля студента на оволодіння ключовими поняттями, і далі він сам упорається з освоєнням навчального матеріалу. В іншому випадку студентові треба допомогти наздогнати упущене, бо необхідний обсяг поточних завдань став для нього непосильним, і він втратив до нього інтерес, а, впоравшись при допомозі викладача з минулими недоліками, він зробить правильні висновки на майбутнє.

Серед засобів активізації неабияку роль відіграє індивідуалізація практичних завдань і, що найголовніше, можливість перевірки самостійно виконаного кожним студентом варіанта, що легко досягається за умови, коли викладач володіє комп'ютерною технологією розв'язання завдань. Це не лише спрощує процес контролю за роботою студента, але й дає можливість йому самому оцінити свій рівень в оволодінні предметом вивчення і відчуті насолоду від власних успіхів.

Проте всі методичні «хитрощі» викладача зводяться нанівець, якщо головний діючий суб'єкт у навчальному процесі — студент — не виконує порад, уміщених у НМП, і не прикладає належних зусиль до самостійного вивчення програмного матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Трохименко Л. М.* Бухгалтерський облік: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц.: У 4-х ч. — К.: КНЕУ, ч. I — 2002 р., ч. III — 2003 р.
2. *Трохименко Л. М.* Організація самостійної роботи студентів при вивченні непрофільюючих дисциплін. В кн.: Система організації самостійної роботи студентів: досвід, проблеми. Матеріали науково-методичної конференції, 2 лютого 2000 р. — К.: КНЕУ, 2000.

Н. В. УТКІНА, аспірант
(Київський національний економічний університет)

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ТЕМИ «ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ»